

BOŞANMA SÜRECİNDE VE SONRASINDA KADIN

WOMAN DURING THE DIVORCE PROCESS AND AFTER

DOI:10.17755/esosder.25593

Yücel CAN¹
Nazlı Buket AKSU²

Öz

Boşanma, evlilik kurumundan beklentilerini karşılayamayan çiftlerin yasal yollara başvurarak evlilik kurumunu sonlandırması durumudur. Boşanma sürecinde ve sonrasında erkeklere oranla daha çok zarar gören taraf kadınlar olmaktadır. Bu çalışmada on tane boşanmış kadın ile derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak görüşülmüş, boşanma kararını verirken onları etkileyen faktörlere ve boşanma sürecinde ve sonrasında karşılaştıkları sorunlara yer verilmiştir. Çalışma sonunda kadınların boşanma kararını alırken oldukça zorlandıkları ve bir çok kere düşünme ihtiyacı duydukları, boşanma kararını almayı zorlaştıran faktörlerin başında çocukların geleceği hakkında duyulan kaygının, çevredeki insanların vereceği tepkilerden çekinmenin ve kadınların ekonomik bir güvenceye sahip olmamalarının geldiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boşanma, boşanma süreci, sosyal kontrol, boşanmış kadın.

Abstract

Divorce is the termination of the marital relationship, by the married couple who cannot meet expectations of each other, through taking legal action. Women are disadvantaged relative to men during divorce and post-divorce processes. In this study, ten divorced women were interviewed by using in-depth interview technique about the factors that affect men the problems that they face during divorce and post-divorce processes. conclusion, the women are forced quite a while the divorce and they need to think a lot of times. The main factors that make it difficult to get the divorce decreases the concerns about the future of their children, the possible reactions of the people around and the loss of economic security.

Keywords: Divorce, divorce process, social control, divorced women.

¹ Doç.Dr., Niğde Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, ncan@nigde.edu.tr

² Niğde Üniversitesi SBE Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek lisans öğrencisi, nazlibkt@gmail.com

1.Giriş

Boşanma, nikâh akdi ile birlikteliğe başlayan evli çiftlerin; kişilikleri, inançları, sosyo-kültürel değerleri, alışkanlıkları ve tepkileri ile birbirine uyum sağlayamama durumunda nikâh akdini bozma ve ayrılma halidir. Evli kaldıklarında bedeni, akli, sosyal, mesleki sorunların gelişme riskinin ortadan kaldırılması temeline dayanır. Aile fertleri için daha sağlıklı, rahat ve huzurlu bir hayat amaçlanır (Oğurtan, 2011: 14).

Geçiş dönemlerinde toplumu bir arada tutan sosyal ve ekonomik özgürlükler arttıkça bağlılık yeminlerinin önemi de ortadan kalkmaya başlamıştır. Aynı şekilde dini inancın sosyal yaşam üzerindeki etkisi ve caydırıcı özelliği azaldıkça nikâh başta olmak üzere çiftleri birbirine bağlayan manevi ilişkiler de çözülmeye başlanmıştır. Çiftlerin özel yaşamlarında meydana gelen bu değişiklikler, zaman içinde sadakat duygusunu yitiren ve karşdakine güvenmeyen bir birey tipolojisini de yaratmıştır. Neticede toplumda güven ilişkisinin zedelenmesi evliliklerin boşanmayla neticelenmesini körüklemiştir. Bu eğilim, günümüzde daha fazla kendisini hissettirmiş ve boşanma, sıradan bir olay haline gelmeye başlamıştır (Akgül Sarpkaya, 2012:6).

Geçmişten günümüze kadar olan dönemde her toplumda evliliğin olduğu kadar boşanmanın da olduğu görülmektedir. Evlilikle başlayan ve toplumun en küçük yapı taşı olarak kabul edilen ailenin birliğinin ve bütünlüğünün bozulması sonucunda ortaya çıkan boşanma; bireyi ilgilendirdiği kadar toplumu da ilgilendiren bir süreç olarak görülmektedir. Aile kurumu, bireyi toplumsal hayata ve bu toplumsal hayattaki değişimlere hazırlaması ve toplumun devamlılığını sağlaması açısından hemen hemen her toplumda önem verilen bir kurumdur. Bu nedenle evlilik kurumu din, hukuk ve ahlak kuralları tarafından da desteklenerek, boşanma olgusunun önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Ancak çiftler arasında kültürel farkların olması, çiftlerin evlilik kurumundan beklentilerini karşılayamaması, aile içi şiddetin (fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel) yaşanması ya da şiddetli geçimsizlik gibi nedenlerle aile birliğinin sarsılması durumunda boşanma ortaya çıkabilir ve bu çiftlerin psikolojisi açısından yararlı olabilmektedir.

Boşanma olgusunun birçok farkı nedeni olabilmektedir ve yeni bir hayat düzeninin oluşturulması açısından çiftleri büyük oranda etkilemektedir. Toplumumuzda son dönemde de yaşanan olaylara baktığımızda hiç kuşkusuz kadınların erkeklere oranla bu süreçte daha çok zarar gördüğünü ve bu dönemi daha zor atlattığını görmekteyiz. Eğitim ve ekonomik durumu iyi olmayan kadınların boşanma kararını verirken zorlandıklarını, boşandıktan sonra ise çocukları varsa eğer onların masraflarını karşılamakta güçlük çektikleri görülmektedir. Boşanmış bir kadın, boşandıktan sonra da genellikle çevresinden kötü tepkiler almakta, dul kadın imajı yüzünden yalnız yaşamakta zorlanmakta ve hemcinsleri tarafından da birer tehlike olarak görülmektedirler. Bunun dışında boşanma kararını veren kadın, bu karardan ötürü şiddet görebilmekte ya da öldürülebilmektedir.

Boşanma kararını vermenin ve boşanmış bir kadın olmanın kadınlar için oldukça zor bir süreç olduğu ortadadır. Hem bu süreçte hem de sonrasında kadınlar toplum içinde zor şartlar altında yaşamaya devam etmektedir. Özellikle ailesinden bu konuda destek görmeyen ve ekonomik güvencesi olmayan kadınlar boşanma kararını alırken oldukça zorlanmakta ve mutlu olmadıkları halde evliliğe bir süre daha devam etmektedirler.

Bu çalışmada kadınların boşanma sürecinde ve sonrasında karşılaştıkları sorunlara yer verilecektir. Eğitim durumunun ve bir gelirinin olmasının boşanma kararını verirken önemli bir etken olup olmadığı, yine aile desteği ve çocuklarının olup olmasının kadınları boşanma konusunda ne kadar etkilediği belirlenmeye çalışılacaktır.

2. Aile

Aile; kan bağıllığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birimdir (Bulut, 1993: 2). Yine aile, içinde insan türünün belirli bir şekilde devamının sağlandığı, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve etkili şekilde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin düzenlendiği, eşler, çocuklar ve diğer yakınlar arasında içten, sıcak ve güven verici ilişkilerin kurulduğu yine içinde bulunan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin yer aldığı toplumsal bir kurumdur (Ozankaya, 1991:357).

“Var olma” mücadelesinin ağır bastığı insanlığın başlangıç dönemlerinde aile, aile kavramının temel işlevlerinden biri olan “birlikte yaşama” temeline dayanıyordu. Birlikte yaşama ise korunma, güvenlik, sosyal, ekonomik ve dinsel nedenlere ve özellikle üretime dayanıyordu. Bu yönden, aile bireyleri arasında sıkı bir “dayanışma” ve ailenin bütününe karşı “sorumluluk “ egemendi (Özgüven, 2000: 25).

Toplumsal sermayenin en önemli kaynaklarından biri olan aile kurumu, yirminci yüzyılın ortalarında sanayi ülkelerinde büyük bir değişime uğramıştır. Çağımızdaki sanayileşme ve toplumlardaki hızlı değişmeye paralel olarak kentleşme sonucu aile yapısında da önemli değişimler olmuş ve aileler küçülmüştür. Geleneksel olarak, üç kuşağın bir arada yaşadığı "geniş aile tipi" yerini ana-baba ve çocuklardan oluşan yaygın "çekirdek aile" tipine bırakmıştır (Çağatay, 2007:191). Geleneksel aile tipindeki birbirine bağımlı ve baba otoriteli aile yapıları yerini daha küçük ve aile içerisindeki herkesin söz sahibi olduğu aile yapısına bırakmıştır.

Toplumun temel kurumlarından olan aile, evlilik kurumu aracılığıyla kurulmaktadır. Evlenme insan hayatının en önemli adımı olup, evrenselliği kabul edilmiş toplumsal bir kurumdur (Erdentuğ, 1991; Akt. BASAGM 2009). Evlenme geçmişten günümüze farklı kültürlerde çeşitli biçimlerde yer almış bir süreçtir. Evliliğin kuruluşuna ilişkin özellikler her toplumun kendi kültürel özelliklerine bağlı olarak değişik şekillerde ortaya çıkmaktadır. Evlilik sürecinin ilk basamağını oluşturan eş seçimine kimin karar vereceği, evlilik biçimi ve evlenme yaşı toplumdan topluma ve hatta aynı toplumdaki farklı gelir, eğitim ve yerleşim kesiminden insanlar arasında değişiklik gösterebilmektedir (BASAGM, 2009:1).

Kadın ve erkek ilişkilerini düzenleyen bir kurum olan evlilik, ataerkil toplumda, birinci planda cinsel ihtiyaçların giderilmesini, toplum düzenini bozacağı düşünülen cinsel rekabetin önlenmesini ve üremenin kontrol altına alınmasını sağlayan toplumsal bir kurum olarak önemini korumaya devam etmektedir. Evliliğin diğer önemli işlevi, türe yeni katılan üyelere, biyolojik ve toplumsal açıdan uyarlanma olanağı sağlamasıdır. Başka bir ifadeyle evlilik kurumu, doğan çocukların topluma uygun bir şekilde büyütülmesi görevini üstlenir. Üçüncü işlev olarak evlilik, toplumsal cinsiyet rollerine uygun bir şekilde işbölümü yapılmasını sağlar (Kaya, 2009: 40).

Sanayileşmeyle birlikte toplumda yaşanan değişimler aileye de yansımış, aile kurumun genel özelliklerini de değiştirmiştir. Buna bağlı olarak evliliğin kuruluş amacı da değişmiş, toplumsal hedefler yerine bireysel amaçları gerçekleştirmek adına çiftler evlenmeyi tercih etmeye başlamışlardır. Bu nedenle günümüz evliliklerinin öncelikli amacı, bireysel ihtiyaçların karşılanması, duygusal tatmin ve destektir. Evlilikler için öncelikli motivasyon, bireysel mutluluktur. Bugün evliliklerde evlilik yemini ve çocukların sosyalizasyonu görevinden çok, karşılıklı duyulan aşka vurgu yapılmaktadır. Evlilikler görevlere değil, romantik aşka, özgür seçimlere dayanmaktadır (Clarke-Stewart, A. & Brentano, 2006; Akt: Uğur 2014). Modernleşmeyle de birlikte gelen ev ve iş rollerinin değişmesi, çocukların

eğitiminin ev dışındaki kurumlara devredilmesi evlilik kurumunun amacını daha bireysel hale getirmektedir.

Toplumun en temel yapı taşı olan aile kurumunun bütünlüğünün ve evlilik yoluyla devamının sağlanması gelenekler, dini kurallar ve hukuk sistemiyle desteklenmektedir. Toplum kendi mevcut düzenini korumak ve idare ettirmek eğilimindedir. Bu nedenle de bu düzenin sürdürülmesini sağlayan kurumları korumaya çalışır ve dolayısıyla toplum evliliği bir kurum olarak zorlar. Aynı olgunun bir başka sonucu olarak da yalnız yaşamaya karşı toplumsal bir tepki oluşur. Bekârlara ev verilirken güçlük çıkarılması, bekâr kadının aileler tarafından dışlanması, eve giriş çıkış saatlerinin kısıtlanması, hem erkek hem de kadın bekârların istedikleri yere gidememeleri bu meşrulaştırmaya örnek olarak verilebilir (Tolan, 1990; Akt. Sucu 2007). Ancak tüm bu baskıya rağmen değişen toplumsal koşullarla birlikte gelen bireysel isteklerin evlilik kurumu içerisinde karşılanamaması sonucunda boşanma, hiç kuşkusuz kaçınılmaz bir son olmaktadır.

3. Boşanma Olgusu ve Nedenleri

Eskiden olduğu gibi günümüzde de evlilik toplumumuzda önem verilen ve yaygınlığı devam eden bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir. Toplumsal ritüeller ve uygulamalarla oluşan evliliğin çeşitli nedenlerle sürdürülememesi söz konusu olduğunda, boşanma, aile birliğini sona erdiren önemli bir karar ve toplumsal bir olgu olarak gündeme gelmektedir (BASAGM, 2009:1).

Tüm evlilikler bir ömür boyu sürmek ve mutlu olmak amacıyla gerçekleştirilir. Tüm toplumlarda temel değerlerden biri de evlilik olgusunun sağlıklı ve dengeli bir şekilde sürmesidir. Evlenmeye karar veren bireyler, aile kurarak daha huzurlu, mutlu ve geleceğe dönük bazı sonuçların (çocuk sahibi olma, yalnız kalmama, ortak bir hayatı sürdürme vb.) beklentisi içinde hareket ederler. Ancak bazı durumlarda aile ilişkileri ve evlilik hayatına ilişkin beklentiler arasında bir uyum ve sağlıklı bir yapı oluşmayabilir (Arıkan, 1992). Bu beklentiler karşılanmadığında ve uyum yakalanamadığında ise bireyler, daha huzurlu bir yaşam sağlamak amacıyla boşanmaya karar verebilirler.

Hukuki bir kavram olarak ele alındığında boşanma, evlilik birliğinin mahkeme kararının kesinleşmesi ile son bulmasıdır (BASAGM, 2009:3). Boşanma, yasalar çerçevesinde yapılmış bir evliliğin yine yasal olarak sona erdirilmesi ve kadın ile erkeğin yeni bir evlenme yapacak şekilde hukuki bir kararla evliliklerini tamamen sona erdirmeleridir. Sosyolojik açıdan boşanma kadın ve erkek arasında yasal, duygusal ve cinsel evlilik bağlarının bitirilmesi kararını içermektedir (Arıkan, 1992).

Evlilik birliğinin sona ermesi yani boşanmaların birçok nedeni olabilir. Türk Medeni Kanunu boşanma işlemlerini standartlaştırmıştır. Bu kanuna göre boşanma nedenleri altı grupta toplanmaktadır (Sucu, 2007: 15).

- Özel boşanma nedenleri: Zina, hayata kast ve pek kötü ve onur kırıcı muamele, suç işlemek ve haysiyetsiz hayat sürmek, terk ve akıl hastalığı olarak Medeni Kanun'un 161- 165. maddelerinde sıralanmıştır.
- Genel boşanma nedenleri ise, evlilik birliğinin sarsılması ve ortak yaşamın yeniden kurulamaması, eşlerin boşanmada anlaşmaları ile fiili ayrılık nedeniyle ortak yaşamın yeniden kurulamaması olarak kanunun 166. maddesinde tarif edilmiştir.

Ayrıntılı bir şekilde açıklamak gerekirse (Aktaş, 2011: 24-25),

Zina Nedeniyle Boşanma: Medeni Kanun'un 161. Maddesi uyarınca, "Eşlerden birisi zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir." Evli bir kadının kocasından başka bir erkekle, evli bir erkeğin de karısından başka bir kadınla cinsi ilişkide bulunması zinadır.

Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış: Medeni Kanun'un 162. maddesi uyarınca; "Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunması sebebiyle boşanma davası açabilir."

Suç İşleme ve Haysiyetsizlik Nedeniyle Boşanma: Utanç verici veya yüz kızartıcı nitelikte hırsızlık, dolandırıcılık, ırza geçme, emniyeti suiistimal, sahtekârlık, kaçakçılık, zimmet, gasp gibi suçlar küçük düşürücü suçlar olarak kabul edilir. Burada söz konusu olan sadece küçük düşürücü bir suç işlemek veya haysiyetsiz hayat sürmesi değil, aynı zamanda bu olumsuzlukların evlilik birliğini çekilmez hale getirmesidir.

Terk Nedenine Dayalı Boşanma: Ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır.

Akıl Hastalığı Nedeniyle Boşanma: "Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğeri için çekilmez hale gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açılabilir."

Evlilik Birliğinin Sarsılması: "Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir."

Günümüzde, boşanma nedenleri bireylerin maddi sorunları ve toplumsal yaşamda karşılaşılan güçlükler olarak ortaya koyulmaktadır (Coontz, 2007; Akt. Aktaş 2011). Evliliklerin sona ermesinde; genç yaşta evlenmek, eğitim düzeyinin düşük olması, iş yaşamı ve çocuk bakımından kaynaklanan beklentileri karşılamaya çabalamak ve bunlara bağlı olarak çiftlerin yoğun stres altında olmaları gibi nedenler de sıralanabilir (Clarke-Stewart, A. Brentano, 2006; Akt. Aktaş 2011).

Antropolog Laura Betzig, 160 toplumu incelediği araştırmalarının sonucunda, özellikle kadın tarafından aleni şekilde yapılan zinanın, bir evliliğe son vermek için öne sürülen en yaygın sebep olduğunu saptamıştır. Kısırlık ikinci sıradadır. Erkeğin eşine yaptığı fiziksel/duygusal şiddet, dünyadaki boşanma nedenlerinin üçüncüsüdür. Bunları bir eşin kişiliği ve davranışıyla ilgili pek çok suçlama izlemektedir. Huysuzluk, kıskançlık, aşırı gevezelik, saygısızlık, kadının tembelliği, kocasının evine bakmaması, cinsel açıdan ihmal edilmek, kavgacılık ve evden uzak kalmak boşanma gerekçelerinin bazılarıdır. Ayrıca, boşanmanın genelde evliliğin ilk yıllarında gerçekleştiği tespit edilmiştir (Aktaş, 2011: 25).

Arıkan (1992)'ın, "Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma" konulu araştırmasında, evlilikte geçimsizliğe neden olan sebepler şu şekilde sıralanmıştır: Erkeklerin eşine fiziksel şiddet uygulaması, kadınların evlilikleri süresince sözlü ve cinsel şiddete maruz kalması, içki ve kumar gibi alışkanlıklar, evlilik dışı ilişki ve akrabalarla ilişkiler, maddi sıkıntı ve cinsel sorunlar (Arıkan, 1992). Evliliğin bitmesinde birçok neden etkili olabilir fakat en çok görülen nedenler şunlardır (Sucu, 2007: 20).

- Ekonomik sorunlar,
- Eşlerin sosyo-kültürel yapı farklılıkları,
- Cinsel sorunlar,
- İletişim bozukluğu,
- Eşlerden birinin ihaneti,
- Aile içi şiddet,
- Zevk ayrılıkları,
- Eşlerin birbirini ihmal edişi,
- Ailelerin aşırı müdahalesi,

- Eşlerden birinin ya da her ikisinin ailelerine bağımlı ya da zayıf kişilikte olması,
- Çocuk olmaması,
- Ciddi ekonomik sınıfsal farklılıklar,
- Yaş farkının fazla olması,
- Erken yaş evlilikleri,
- Aile baskısı ile evlendirmeler,
- Taraflardan birinin ani kişilik ve yaşam pratiğinin değişmesi,
- Psikiyatrik sorunlar/ depresyon, patik atak, şizofreni vb.
- Uyuşturucu, alkol ve kumar bağımlılığı.

4.Boşanma Sürecinde Kadın

Aile birliği ve bütünlüğünün bozulması sonucunda ortaya çıkan ve birçok nedeni olabilecek boşanma olgusunda hem erkek hem de kadın oldukça zor dönemlerden geçmektedir. Ancak kadınlar, bu dönemde erkeklere oranla daha zor şartlar altındadır. Özellikle ülkemizde erkeklere göre ikinci planda tutulan kadınlar, kötü giden evliliklerini boşanmayla sonuçlandırmak istediğinde hem eşi hem ailesi hem de çevresi tarafından bir kez daha düşünmeye itilmektedir. Örneğin, eğitim seviyesi düşük ve evlilik hayatı boyunca hiç çalışmamış bir kadın boşanma kararını almasını gerektirecek birçok neden varken gelecek tepkiyi ve karşılaşılabileceği sorunları düşündüğünde bu süreyi uzatabilmektedir.

Arıkan (1996) “Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları” isimli araştırmasında evliliklerinde sorun yaşayıp ayrılmak isteyen bireyleri boşanmaktan vazgeçirmeyi savunan akrabaların etkisinden söz etmiştir. Yine bu çalışmada boşanmada en çok zararı gören tarafın kadın olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada kadının karşılaşılabileceği güçlüklerin başında ise, çocukların göreceği zarar ile kadın üzerindeki çevre ve aile baskısının geldiği belirtilmiştir (Bayraktar, 2010: 43).

Medeni Kanun’un boşanma konusunda kadın ve erkeğe tanıdığı eşit haklara rağmen bu, gerçekte daha çok erkeklerin kullanabileceği bir hak olarak kalmıştır. Kadınların boşanmayı istedikleri durumlarda dahi, erkeklerin gerek aile içinde, gerekse toplumsal olarak egemen konumda olmaları nedeniyle, kocanın da boşanmayı isteyip istemediği, aile ve çevreden gelen baskılar ve bunları destekleyen gelenekler kadınların Medeni Kanun’da öngörülen boşanma hakkını kullanmalarını engellemektedir (İlkkaracan, 1998: 13).

Resmi nikâh ve tek eşli evlilik, Türkiye’de Medeni Kanun’un getirdiği yeniliklerden üzerinde en çok durulanı olmuştur. Buna rağmen, Medeni Kanun’un kabulünden yetmiş yıl sonra, her beş kadından birinin yalnızca dini nikâhı vardır ve başka bir deyişle, kadınların beşte biri Medeni Kanun’un boşanma, nafaka, eşten miras ve velayet gibi aileye ilişkin konularda tanıdığı hakların hiç birinden yararlanamamaktadır (Bayraktar, 2010: 20). Bu nedenle kadınlar, boşanma kararı verirken ekonomik durumlarını da göz önünde bulundurmaları zorundadır. Herhangi bir maddi gelire sahip olmayan kadın, ailesinin desteği olmadığı durumlarda bu kararı erteleyebilmekte ya da hiç aklına getirmemektedir.

Ülkemizde boşanma konusunda da namus ya da töre cinayetleri ile karşılaşmaktayız. Bir şiddet biçimi olarak namus cinayetleri, toplumunun kültüründen ve değer sisteminden kaynaklanmaktadır. Namus cinayetlerindeki sert ve acımasız töre, cinsel davranışa ilişkin gelenek ve göreneklerden etkilenir. Töre ve namus cinayetlerinin görüldüğü yerlerde, kadın cinsel saflığını korumalıdır. Erkeğin de sorumlulukları söz konusudur. Kendine bağlı kadınların (eşi, kızı, kız kardeşi, annesi veya yakın akrabası) namusunu korumalıdır. Bu nedenle kadının boşanma isteği karşısında töre cinayetine kurban gitmesi an meselesidir

(Bayraktar, 2010: 21). Görüldüğü üzere ülkemizde kadının boşanma kararını vermesi ve bu süreçte normal bir şekilde yaşamaya devam etmesi bir erkeğe oranla oldukça güçtür.

5.Boşanma Sonrası Kadın

Boşanma olayının kadınlara getirileri; karı-kocanın bu kararı alış şekline, mahkeme sürecindeki olaylara, çocuğun varlığı ve velayet çekişmesine, çevrenin bu olaya bakış açısına ve boşanma sonrası ekonomik ve sosyal duruma bağlıdır (Oğurtan, 2011: 41).

Boşanma bazen bir kurtuluş, bazen intihar sebebi veya psikomatik hastalıkların başlangıç sebebi de olabilir. Kadının hali hazırdaki eğitimi, öz değer ve özgüveni, sosyal güvencesi, çevre desteği boşanma sonrası hayatını etkileyecektir. Boşanmaların yasak olmadığı, yaygın olduğu toplumlarda kadınların intihar oranı erkeklerden azdır. Boşanmaların yasak ya da yaygın olmadığı toplumlarda aksine kadının intihar oranı daha fazladır (Oğurtan, 2011: 41).

Kadınlar, boşanmaya bağlı olarak ortaya çıkan sorunları erkeklere göre daha yoğun yaşayan kesimdir. Bunun sebebi hem bireysel hem de toplumsal etkenlerle ilişkilidir (Yazıcıoğlu ve Kayhan, 2007, 321).

- Kadınlar olaylara daha duygusal yaklaşır ve daha yoğun etkilenirler.
- Türkiye’de kadınlar üzerindeki toplumsal baskı diğer gruplardan daha fazladır.
- Ülkemizde geleneksel değerlerle de ilişkili olarak kadınların öğrenim düzeyi ve sosyal statüsü düşüktür.
- Evli kadınların büyük bir bölümü ekonomik yönden eşine bağımlıdır.

Boşandıktan sonra yaşanan ekonomik sıkıntı, kadın açısından yaşanan sorunların başında gelmektedir. Evlilik sürecinde, evi dışında herhangi bir işte çalışmayan ve eşinin kazancını paylaşan kadın boşandıktan sonra ciddi bir ekonomik kriz yaşamaktadır. Boşandıktan sonra yaşanan diğer önemli sorun ise, toplumun boşanmaya ve boşanmış kadına bakışı ile ilgilidir. Kadına yönelik baskı hem ailesinden hem de çevreden gelmektedir (Yazıcıoğlu ve Kayhan, 2007, 322).

Yörükoğlu (1997)’na göre, boşanmanın eşler için çok çetin bir durum olduğu belirtilmiştir. Bu zor durumun özellikle baba evine sığınmak zorunda kalan kadın için, daha da katlanılmaz hal aldığı belirtilmiştir. Buna iş bulma telaşı ve eğer varsa çocukların sorumluluğu da yüklenirse kadında karamsarlık kendine ve eşine kızma, bedensel yakınmaların görüleceği belirtilmiştir (Keskin, 2007; Akt. Bayraktar 2010).

Boşanma sonrası kadında birçok farklı duygu durumu meydana gelebilmektedir. Başlıca duygulanım durumları ise şunlardır (Oğurtan, 2011, 50):

- Sevgisizlik,
- Yalnızlık,
- Çaresizlik,
- Kararsızlık,
- Güvensizlik,
- Kendini boşlukta hissetme,
- Sorumlulukların ağır gelmesi,
- Değersizlik hissi,
- Karşı cinse karşı olumsuz duygular,
- Kendine veya çocuğuna karşı suçluluk hissi,
- Eziklik veya isyan gibi duygu durumları gözlenmektedir.

6.Boşanmış Kadınların Karşılaştığı Genel Sorunlar

Boşanmış kadınların en çok karşılaştığı sorunları şu şekilde ifade etmemiz mümkündür (Oğurtan, 2011, 51).

Kendi ailesi ile iletişim sorunları: Kendi düzenini kurmuş ve evlilik sayesinde ailesinden ayrı bir yaşam tarzı geliştirmiş ve benimsemiş her kadın bazı nedenler ile ailesi ile yaşamaya başladığında karşılıklı kabul sorunu iletişime olumsuz yansıtacaktır.

Boşandığı eşiyle iletişim sorunları: Kadının, çocukların geleceği ile ilgili konularda boşandığı kişi ile iletişim kurması toplumda farklı algılanacağından sorun kaçınılmazdır.

Kişisel hak ve hukukunu koruyamama: Evlilik hayatında bu hakkını koruyamamış ve kullanamamış bir kadının boşandıktan sonra koruma ihtimali daha da azalır. Şiddet yüzünden ayrılmış bir kadının bu kez babadan dayak yemesi vakasında olduğu gibi...

Bağımsızlık sınırını belirleyememe: Boşanmış kişinin dini ve ahlaki inançlara göre yeniden evleneceği kişiyi belirleme hakkı varken bu sorumluluğu başkasına vermesi veya bu hakkın elinden alınması gibi...

Çocuk ile ilgili iletişim ve eğitim sorunları: Boşanmış kadının çocuğunun eğitimine başta kendi ailesi olmak üzere karışmayan kalmaz, ekonomik olarak eğer çevrenin yardımına muhtaçsa durum daha da vahim olup bu durumda da şartlı yardım teklif edilir. Maalesef aile mahkemelerinin tayin ettiği nafaka sadece geçimine yetmezken babanın nafaka verip sorumluluktan kurtulduğuna inanması sorunu daha da arttırır

Sağlık sorunları: Erken menopoz, dengesiz beslenme sonucu obezite ve ona bağlı hastalıklar. Stresten kaynaklanan zararlı alışkanlıklar (sigara, alkol, ilaç) kalp-damar hastalıkları, hipertansiyon, kanser, erken ölüm (35-45 yaş arası boşanmışlarda stres ve ekonomik yetersizliklerde yapılan araştırmalar evlilere oranla erken ölüm daha fazla görülür).

Psikomatik hastalıklar: Boşanmış kadınlarda öz değer duygusu ve özgüven yetersizliğinde hastalık riski (ülser, migren, miyalji vb.), intihar eğilimi fazladır.

Toplumda yeniden değer kazanma çabaları: Kadın olumsuz duygulardan arınmak için doğal olarak yeni çabalara girmek isteyebilir. Toplumun desteği yanında bazen sırf boşanmışlığından dolayı engellenebilir.

Ekonomik sorunlar: CEDAW- Türkiye Yürütme Kurulu, raporuna göre boşanmada artış, yoksul kadın kitlesini hızla genişletmektedir. Miras yoluyla ayrımcılık ve boşanma kadını yoksullaştırmakta, buna karşı koruyucu önlem alınmamaktadır.

Sevgi ve cinsel ihtiyaç sorunları: Kadın için boşanma sonrası bu ihtiyaç artarak devam etmekle beraber toplum ekonomik ve eğitim ihtiyaçlarını önde gördüğü için ertelenmekte bazen hiç karşılanmamaktadır.

Yeniden evlilik sorunu: Dini ve sosyal yapı izin verdiği halde boşanmış kadının yeniden evlenmesi, ailesi var olan çocuğu veya çevrenin bakış açısı yüzünden engellenebilir.

Psikolojik yardım ihtiyacının karşılanmaması sorunu: Bu sorunun diğer sorunlarla direk bağlantısı vardır. Biri diğerini de beraberinde sürükler. En çok ekonomik sorunlar ve ailesi beraber kaldığında bağımsız olamama bu ihtiyacın karşılanmasını engeller.

7.Bulgular

Bu çalışmada yaşları 33 ve 67 arasında değişen 10 kadınla mülakat tekniği kullanılarak görüşülmüştür. Görüşülen kadınların meslekleri aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 1. Görüşülen Kadınların Meslekleri

Müşteri Temsilcisi	1
Hemşire	1
Öğretmen	1
Usta (İşveren)	1
Ev Hanımı	3
Bir Kamu Kuruluşunda Memur	1
Avukat	1
Muhasebeci	1

Görüşülen kadınların eğitim durumları ve boşandıkları eşlerinin eğitim durumları aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 2. Görüşülen Kadınların ve Eşlerinin Eğitim Durumları

Görüşülen Kadın	Boşanılan Eş
Lise (Açık öğretim)	İlkokul
Lise	Üniversite
Üniversite	Lise
Üniversite	Üniversite
Lise	Lise
İlkokul	İlkokul
Üniversite	Lise
Lise	İlkokul
Lise	İlkokul
İlkokul	Lise

Görüşülen kadınların boşandıkları eşleriyle evlilik süreleri 11 ve 40 yıl arasında, evlilik yaşları ise 16 ve 27 arasında değişmektedir. Görüşmeye katılan kadınlardan ikisi 16, ikisi ise 17 yaşında evlendiğini, bu yaşın evlilik için çok erken olduğunu ve bunun evlilik hayatı için bir sorun teşkil ettiğini belirtmektedirler. Diğerleri ise evlilik yaşlarının olması gereken yaşta olduğunu düşünmektedirler.

7. Boşanma Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Evliliği kötü giden ve boşanma kararını veren kadınlar birçok sorunla karşılaşmaktadır. İlk olarak çocuklarının bulunması ve onların geleceğinin nasıl olacağı ve velayeti hakkındaki sorunlar kadınların boşanma sürecinde duygusal anlamda oldukça olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Bunun dışında çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan kadınlarında boşanma sürecinde ve sonrasında maddi sıkıntılar çektikleri bilinmektedir. Toplumda boşanma eylemi, özellikle davayı açan kişi kadın ise suçlayıcı bir biçimde kadınlara yöneltilen bir argüman olabilmektedir. Bunun nedeni boşanmanın olumsuz çağrışımları, boşanmanın toplumun bütünlüğünü tehdit eden bir olgu olarak toplumsal bilinçaltında yer edinmiş

olmasıdır (Akgül Sarpkaya, 2012: 25). Boşanmanın toplumdaki bu olumsuz algısı nedeniyle boşanmak isteyen kadınlara boşanma sürecinde ailesi ve çevresi tarafından evliliğe devam etmesi yönünde telkinler verilmektedir. Bu durum kadınları psikolojik olarak zorlamakta ve çoğu zaman onların mutsuz evliliklerine devam etmelerine neden olmaktadır. Bunun dışında boşanma kararı alan kadının eşi ve eşinin yakınları tarafından tehdit edildiği de görülmektedir. Akgül Sarpkaya'nın (2012) Van ilinde yaptığı araştırmada eski eşi ve eşinin yakınları tarafından rahatsız edildiği ve takip edilip izlendiği için yaşadığı şehri değiştiren kadınların olduğu görülmüştür.

Yapılan bu çalışmada görüşülen kadınlar arasında böyle bir sorun yaşayan kadın olmamıştır, fakat boşanma kararını verdiğinde ailesi ve çevresi tarafından evliliğine devam etmesi yönünde telkin edilen kadınlar olmuştur. Görüşülen kadınlardan bir tanesi boşanma kararı alarak ailesinin evine geldiğinde kendisine çocuğu için evliliğine devam etmesi gerektiği yönünde telkinler verildiğini, onu evine geri dönmesi için ikna ettiklerini fakat döndüğünde yine eşinden şiddet gördüğünü ve yeniden boşanma kararı aldığını dile getirmiştir.

Boşanma nedenlerine bakıldığında ise eğitim seviyesi düşük kadınlar boşanma nedenlerini eşlerinin alkol, kumar ve uyuşturucu bağımlılığı, aldatılmak ve kıskançlık olarak belirtmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan kadınlar ise, ayrılma nedeni olarak hayatı paylaşamamayı, ortak bir zevkleri olmadığı için evli olmaktan mutluluk duymadıklarını belirtmişlerdir. Bu da eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların evlilikten beklentilerinin farklılaştığını ve arttığını göstermektedir.

Tablo 3. Boşanma Nedenleri

Alkol, kumar ve uyuşturucu bağımlılığı	3
Aldatılma	2
Şiddetli geçimsizlik	2
Kıskançlık, şiddet, maaşının eşinin maaşından yüksek olması	1
Hayatı paylaşamamak, birbirlerinin yaşam alanına müdahil olmak ve kısıtlamak	1
Eşinin psikolojik rahatsızlığı	1

Görüşülen kadınlardan bir tanesi boşanma nedenini şu şekilde açıklamıştır.

“Boşanma nedenim eşimin uyuşturucu kullanması ve satmasıydı. Evliliğimiz süresince uyuşturucu kullandı, beni aldattı ve şiddet gösterdi. Aldatılmayı ve şiddeti çocuğum için kabullenebilirdim fakat uyuşturucu satıcılığını kabullenemezdim. Alkol kullanımının bir tedavisi var ama uyuşturucu satıcılığının çok zor. 4 yıl cezaevinde kaldıktan sonra çıkıp aynı şeyi yapmasına dayanamadım. Ona hayatının mahvolduğunu göstermek ve çocuğumu koruma altına almak için boşanmak zorundaydım.”

Görüşülen 10 kadından 9'unun çocuğu bulunmaktadır. 1 tanesinin ise kendisinin kısırlık sorunu nedeniyle çocuğu bulunmamaktadır. Araştırmalara göre ailenin sahip olduğu çocukların çoğu kez boşanmayı engelleyen en önemli faktör olduğu üzerinde durulmuştur. Yapılan görüşmelerde 10 kadından 8'inin çocukları için evliliğini bir süre daha devam ettirdiği görülmektedir. Bunun dışında kadınların boşanma kararını verirken çocuklarının geleceği hakkında endişe duymaları nedeniyle de bu kararı erteledikleri görülmektedir.

Çocuğu bulunmayan kadın ise çocuğu olmadığı için eşi tarafından sürekli aşağılandığını, fiziksel şiddete uğradığını ve üzerine kuma getirilmekle tehdit edildiği için boşanma kararını verdiğini belirtmektedir.

“Sağlık sorunlarım nedeniyle çocuğum olmadı. Boşandığım eşim çocuğumuzun olmaması nedeniyle sürekli beni aşağılayıp şiddet uyguladı. Evliliğimiz boyunca kazandığı bütün parayı da kumara yatırdı. Evin geçimini gittiğim gündelik işler ve çevreden gelen zekâtlarla sağlıyordum. Buna rağmen çocuğum olmadığı için beni üzerime kuma getirmekle tehdit etti. Bu nedenle 40 yıllık evliliğimi sona erdirme kararı aldım.”

Görüşülen 10 kadından 3’ü ev hanımı diğerleri ise değişik işlerde çalışan kadınlardı. Sosyo-ekonomik durumlarının iyi olması ve belirli bir kazanç elde etmeleri nedeniyle boşanmış 7 kadın, boşanma kararını verirken çalışıyor olmalarının önemini dile getirmişlerdir. Eğer kazançları olmasa ve kendi ayakları üzerinde durabileceklerini hissetmeseler bu kararı vermekte bu kadar kararlı olamayacaklarını dile getirmişlerdir. Bunun dışında ev hanımı olan diğer boşanmış 2 kadının ise ailesinin desteği sayesinde bu kararı vermiş olduğu görülmektedir. Ailesinin kendisine maddi konularda destek olacağı düşüncesi boşanma kararını verirken etkili olmuştur. Ev hanımı olan diğer kadın ise ailesinin ona bu konuda destek olmadığını, eğer destek olsalardı evliliğini daha kısa sürede bitireceğini, kendi geçimini ise gündelik işçiliği yaparak sağladığını belirtmiştir. Bu durumda aile desteğinin boşanmak isteyen kadınlar için ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

“Evlilik hayatım boyunca hiç çalışmadım. Eşimden şiddet görüp aldatılınca ailem bana sahip çıktı. Maddi ve manevi her anlamda bana destek olacaklarını söylediklerinde eşimin bütün ikna çabalarına rağmen 24 yıllık evliliğimi bitirme kararı aldım. Eğer ailem destek olmasaydı bu kararı asla alamazdım.”

Çalışan kadınlar arasında ailesinin kendisine maddi ve manevi destek vermediğini belirten kadınlar da oldu. Bu kadınlar kendi ayakları üzerinde durabildikleri ve ailesinin maddi desteğine ihtiyacı olmadığı için bunun boşanma kararlarını etkilemediğini dile getirmiştir.

“Boşanmayı düşündüğümde ve aileme bu konuyu açtığımda eşimin uyuşturucu satıcısı olduğunu ve o kadar uzun süre cezaevinde kaldığını bilmelerine rağmen bana destek olmadılar. Hatta beni tekrar barıştırmaya bile çalıştılar. Evlendiğimde ilkokul mezunuydum. Evliliğim sırasında dışarıdan ortaokulu ve liseyi bitirdim. Boşandığım eşim cezaevinde olduğu sırada çalışıp eve bakmak zorundaydım. Bu yüzden kendimi geliştirdim ve ailemin maddi ve manevi desteği olmadan boşanmaya karar verdim. Çalışmıyor olsaydım hayatta boşanamazdım ve eşimin bütün suçlarına katlanmak zorunda kalırdım. Şimdi boşandım, kendime bir ev tuttum, eşya aldım ve çocuğumun bütün ihtiyaçlarını karşılayabiliyorum.”

Boşanmadan önce endişe duyulan konulara bakıldığında ise, ilk sırada çocuklarının geleceklerinden duydukları endişe gelmektedir. Bunun dışında kalacak yer endişesi, ailenin ve çevrenin ona ne gözle bakacağı, mahalle baskısı, neden boşandığını anlatmanın zorluğu, erkeklerin onları boşandıkları için rahatsız edebileceği korkusu, çalışmayan kadınlar için baba evine dönmenin zorluğu ve son olarak yeni birine güven duymanın zorluğu gibi endişeleri olduğunu belirtmişlerdir. Ailenin kadının boşanma kararını vermede ne kadar önemli olduğuna daha önce değinmiştik. Görüşülen kadınlardan yedi tanesi ailesinin boşanırken ona destek olması nedeniyle bu korkuları daha çabuk aştığını belirtmişlerdir. İki tanesi ise boşandıktan sonra ailesinin ona sırt çevirdiğini ve hala görüşmediklerini; bir tanesi ise

ailesinin boşandıktan sonra ondan uzaklaştığını dile getirmiştir. Bu üç kadın boşandıktan sonra karşılaştıkları sorunlarla baş etmekte ve kendi ayakları üzerinde durabilmekte çok zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Boşanmış kadınların toplum içerisinde hoş karşılanmadığı ve evli kadınlar tarafından da birer tehlike olarak görüldüğü bilinmektedir. Boşandıktan sonra bu kadınların karşılaştığı en büyük sorunlar ise genellikle maddi sıkıntılar, mahalle baskısı, dul kadın olmak, çevreden gelen evlilik teklifleri, tek başına olduğu için ev tutamama ve eşya alamama gibi sorunlar olarak dile getirilmiştir. Bunun dışında çocuğu olan kadınların çocuklarının masraflarını karşılamak ve onların gelişim döneminde yalnız olmaktan dolayı da sıkıntı yaşadığı belirtilmiştir.

“Boşanmaya karar verdiğimde en çok korktuğum şey mahalle baskısıydı ve korkularında haklı olduğumu anladım. Boşandıktan sonra bana dul kadın gözüyle bakılması hayat standartlarımı düşürdü. Bunun dışında yanımda olan her erkeğin sevgilim olarak görülmesi ve mahallede dedikodusunun yapılması beni çok rahatsız etti. Toplumda sadece boşanmış bir kadın olduğum için dışlandığımı fark ettim.”

Boşanan kadınların yeniden evlenme konusuna olumsuz baktığı görülmektedir. Görüşmeye katılan 10 kadından 8'i yeniden evlenmeyi düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak ise çocuklarının varlığının onlara yettiğini ve daha önce yaptıkları evlilikte yaşadıkları sorunları yeniden yaşamak istemedikleri için bunu düşünmediklerini belirtmişlerdir. İki tanesi ise yeniden evlenebileceklerini dile getirmiştir. Yeniden evlenmeyi düşünmeyen kadınların evlenmeme gerekçesi olarak çocuklarını gösterdikleri görülmektedir. Çocuklarının varlığının onlara yetmesi, yeni birinin onlara karşı olan tutumunun olumsuz olma ihtimalinin olmasının evlenmemek için yeterince önemli bir sebep olduğunu dile getirmişlerdir.

“Yeniden evlenmeyi düşünmüyorum. Çocuklarımın ve ailemin varlığı bana yetiyor ve onların eğitimiyle ilgili gelişmeler yeterince vaktimi alıyor. Bu nedenle yeniden evlenmeyi kesinlikle istemiyorum.”

Yeniden evlenmeyi düşünen iki kadın ise yaşlarının genç olduğunu aynı hataları yapmamak kaydıyla yeniden evlenebileceklerini belirtmişlerdir.

“Yeniden evlenmeyi düşünüyorum. Çünkü daha 33 yaşındayım. İlerde neler olur tabi ki bilinmez ama seçici olmak ve daha öncesinde yaptığım hataları yapmamak kaydıyla yeniden evlenebilirim. Bu sefer duygusal değil de mantıklı davranmayı düşünüyorum.”

8. Boşanma Sonrasında Yaşanan Sıkıntılar

Boşanma olgusu, hem kadını hem de erkeği etkileyen bir olgu olmasına rağmen bundan daha fazla etkilenen tarafın kadınlar olduğu görülmektedir. Boşandıktan sonra kadınların en çok karşılaştıkları sorunlar; ekonomik sıkıntılar, çevre baskısı, çocuklara özlem duyma, erkeklerin tacizi ve aile baskısı şeklinde sıralanmaktadır (Arıkan, 1996: 216):

Boşanmış kadınların en sık karşılaştığı sorunların başında ekonomik sıkıntı gelmektedir. Özellikle eğitim görmemiş ve evlilik hayatı boyunca çalışmamış sadece ev içerisinde ücretsiz ev işi yapan kadınlar, boşandıktan sonra iş bulma konusunda oldukça zorlanmaktadır. Yapılan bu çalışmada da görüşülen kadınlar arasında daha önce hiç çalışmamış kadınların ailesinin desteğiyle hayatına devam ettiği görülmüştür. Bunun dışında çalışan kadınlar arasında ise maaşın teke düşmesi nedeniyle çocukların masraflarını karşılamakta zorlandığını belirtenler olmuştur.

Çevre ve aile baskısı boşanmış kadınların yaşadığı en büyük sorunlar arasındadır. Geleneksel değerlerin hala canlılığını koruduğu kentlerde boşanma, evlenme kadar doğal görülmemekte ve onaylanmamaktadır. Toplumda var olan çeşitli önyargılar, boşanmış kadınların damgalanmasına dek ulaşan olumsuz tutumları besleyebilmektedir (Arıkan, 1996: 217). Boşanmış kadın kimi zamanda toplumda “gayri meşru çeşitli ilişkilere girmeye açık ve istekli” olarak damgalanmakta ve bu durum bazen intihar, tecavüz ve cinayet olaylarına da neden olmaktadır. Boşanmış kadınların bu şekilde damgalanması aile baskısını da arttırmaktadır. Aile üyeleri kızlarını koruyabilmek ve hem kendilerine hem de kızlarına yönelik olumsuz tutumların oluşmaması adına mücadeleci bir yapıya bürünmektedir. Bu durum hem aile üyelerini hem de boşanmış kadını oldukça yıpratmaktadır. (Arıkan, 1996: 217). Bu çalışmada görüşülen kadınlardan çoğunluğu çalışan ve kendi ayakları üzerinde durabilen kadınlardı. Bu nedenle çevreyle ilgili çok sorun yaşamadıklarını ve aile baskısı görmediklerini dile getirmişlerdir. Fakat aralarında boşandıktan sonra mahalle baskısı gördüğünü, toplumdan dışlandığını, etrafında görülen erkeklerle adının çıkarıldığını ve sürekli evlilik teklifi aldığı belirten kadınlar da olmuştur.

Boşandıktan sonra kadınların ruhsal olarak birçok sorun yaşadığı bilinmektedir. Bu nedenle boşanma sonrasında psikolojik destek alınması kadınların bu durumu atlatmasında oldukça önemlidir. Fakat boşanan kadınların çoğunun psikolojik destek almak yerine bunu ailesinin, çocuklarının ve yakın çevresinin desteğiyle atlatmaya çalıştığı görülmektedir. Bu çalışmada da görüşülen on kadından sekiz tanesi boşanma sonrası karşılaştığı sorunları ailesi, çocukları ya da yakın çevresinin desteğiyle atlatmaya çalıştığını ve psikolojik destek almadığını belirtmiştir. Bunun dışında maddi sıkıntılar nedeniyle de psikolojik destek alamadığını dile getiren kadınlar da olmuştur. Görüşmeye katılan 2 kadından 1’i kendisinin değil de çocuklarının psikolojik destek aldığını ve bunun çok yararlı olduğunu dile getirmiştir. Bir kadın ise psikolojik destek almanın ona çok iyi geldiğini dile getirmiştir. Psikolojik destek alma konusunda fikirleri sorulduğunda kadınlardan bir tanesi fikrini şu şekilde ifade etmiştir.

“Psikolojik destek almadım, buna gerekte duymadım. Bir kadın boşanma kararını verdiyse eğer bunu gerçekten kafasında bitirerek vermeli ve bilinçli bir şekilde hareket etmeli. Ben bu şekilde hareket ettiğim için boşanmanın olumsuz sonuçlarını görmemeye çalıştım ve başardım.”

9. Sonuç

Bu görüşmelerden yola çıkarak kadının eğitim durumunun yüksek olması, belirli bir gelirinin olması, özgüveninin yüksek olması ve kendi ayakları üzerinde duruyor olması kendisini kocasına bağımlı hissetmediği için boşanma kararını almak daha kolay olmaktadır. Bunun dışında maddi geliri olmayan ve evlilik yaşamı boyunca çalışmamış kadınlarda ise ailesinin ona maddi ve manevi olarak destek olması boşanma kararını kolaylaştırmaktadır.

Boşanma kararını vermeden önce kadınların en çok endişe duyduğu konulara bakıldığında ise en çok çocuklarını düşündükleri sonrasında ise mahalle baskısı ve ailesinin ve çevresinin ona ne gözle bakacağı endişesi olduğu görülmektedir. Aileler çoğu zaman boşanma konusunda çocuklarına destek olsalar da bazı durumlarda buna karşı çıkıp, barışma konusunda onları ikna etmeye çalışabilirler. Bu çalışma da bunun örneklerine rastlanılmış, ailelerin destek olsalar bile bu yönde de istekleri olduğu görülmüştür. Hatta bazı aileler boşandıktan sonra kızlarına sırtlarını çevirmiş ve görüşmeyi bırakmışlardır.

Yeniden evlenme konusunda ise görüşülen boşanmış kadınların çoğunun buna olumsuz baktığı ve gelecek planları arasına bunu almadığı görülmektedir. Boşanan kadınların çoğu, psikolojik destek almak yerine bunu yakın çevresinin desteğiyle atlatmaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak, kadınlar kötü giden evliliklerini bitirmek istediklerinde birçok endişe ve korkuyla karşı karşıya kalmaktadır. Boşanma sürecinde ve sonrasında birçok sorunla karşılaşmakta ve boşanmanın ortaya çıkardığı olumsuz etkileri erkeklere oranla daha yoğun yaşamaktadırlar.

Kaynakça

- Akgül Sarpkaya, O. (Güz 2012). Boşanmış Kadınların Yaşam Deneyimlerine Sosyolojik Bakış. *Sosyoloji Araştırması*. Cilt 15. Sayı 2. Sosyoloji Derneği. Türkiye.
- Aktaş, Ö. (2011). Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Arıkan, Ç. (1992). Yoksullukta ve Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma. Ankara.
- Arıkan, Ç. (1996). Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Ankara.
- Bayraktar, N. (2010). *Boşanmış Kadınların Çevrelerinin Kendilerine Bakış Açısını Algılama Şekilleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Bulut. Işıl. (1993). Ruh Sağlığının Aile İşlevlerine Etkisi. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu yayını. Ankara.
- Clarke-Stewart, A., & Brentano, C. (2006). *Divorce: Causes and Consequences*. New Haven and London: Yale University Press.
- Coontz, S. (2007). The Origins of Modern Divorce. *Family Process*, 46 (1). 7-16
- Çağatay. M.Ç. Toplumsal Değişim Karşısında Aile ve Okul. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Bahar (2007). 5(2). 185-198.
- Erdentuğ. A. (1991). Avcı-Toplayıcı Toplumlarda Evlilik ve Akrabalık, Aile Yazıları 4. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayını. Ankara. S. 483-493.
- İlkaracan, P. (1998). Doğu Anadolu'da Kadın ve Aile, *75 yılda Kadınlar ve Erkekler* (ss.173-192) Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Kaya T. (2009). *İstanbul'da Yaşayan Boşanmış Kadın ve Erkeklerin Boşanma Deneyimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antropoloji Anabilim Dalı. İstanbul.
- Keskin, I. (2007). *Boşanmanın Sosyolojik ve Psikolojik Nedenleri ve Boşanmanın Ortaya Çıkardığı Sonuçlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oğurtan S. G. (2011). Boşandım Diyemedim: Boşanmanın Aile ve Toplum Üzerine Etkileri. Konya. Çizgi Kitabevi.
- Ozankaya. Ö. (1991). Toplum Bilim. Cem Yayınları. İstanbul.
- Özgüven, İ. E. (2000). Evlilik ve Aile Terapisi, PDREM Yayınları, Ankara.
- Sucu, İ. (2007). *Boşanmış Kadınların Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Toplumsal Kabulleri: Sakarya İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.(2009). Boşanma Nedenleri Araştırması. Ankara.
- Tolan, B. (1990). Neden Evleniyoruz. İstanbul.
- Uğur, B.S. (2014). Günümüzde Kadının Boşanma Deneyimleri: Akademisyen Kadınları Üzerine Bir Çalışma. *Mediterranean Journal of Humanities*. 4(2). 293-326.
- Yazıcıoğlu, Y. Kayhan, Ü. (2007). Aile Yapısı ve İlişkileri. S. Ünlü (ed.).Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. Sayfa 321.